

Alte Drucke

**Dauidis Chytræi In Historiam Iosvæ, Ivdicvm, Rvth, in
Prophetas & Psalmos aliquot; & Sententias Syracidæ**

Chyträus, David

Lipsiae, 1592

VD16 C 2504 T. II

Caput primum.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests please contact the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

[urn:nbn:de:gbv:ha33-1-148122](http://urn.nbn.de:gbv:ha33-1-148122)

phetae; Ierem. 7. Ose. 6. &c alibi. Ideo & Micheas in hoc concionum suarum argumento, SAMARIAM & HIEROSOLYMAN, in qua tamen ministerium ecclesiæ publicum, & cultus externi per Ezechiam instaurati erant, coniungit, ut doceat, Deum pariter odisse & punire peccata in utrisque, & ijs, qui titulum ecclesiæ habent, & se euangelicos iactitant, & alijs palam idolatris: & iudicium à domo Dei incipere. Hactenus Prophetæ Titulus vtcunq; illustratus est. Sequitur

Caput primum.

Vdite populi omnes, & attendat terra, & quicquid est in ea. Nam Dominus DOMINVS vobis concionabitur, Dominus de Templo sancto suo. Quia ecce DOMINVS egreditur de loco suo, & descendet & calcabit super excelsa terræ: Et consumetur montes subitus eum, & valles scindentur sicut cæra à facie ignis, sicut aquæ quæ decurrunt in præceps. Propter scelus Iacob omne istud (fiet) & propter peccata domus Israël. Quod scelus Jacob, nonne Samaria? Et quæ excelsa Iudæ, nonne Ierusalem? Et ponam Samariam quasi aceruum campi, in quo plantatur vinea, & detrahim in vallem lapides eius & fundamenta eius reuelabo. Et omnia sculptilia eius concidentur, & omnia donaria eius comburentur igne. Et omnia Idola eius perdam, Quia de donis [†] meretricis congregata sunt; & ad bona [‡] meretricis reuertentur. [§] Propter hoc plangam & vulnabo, vadim spoliatus & nudus. Edam planetum ut Dracones, & luctum ut pulli Struthionum. Quia desperata est plaga eius. [¶] Quia venit (plaga eius) ad Iudam, peruenit ad portam populi mei ad Ierusalem. In GATH ne annuncietis, fletu ne fleatis. In Beth APHAR (domo pulueris) puluere inuolue te. Transi vobis habitatrix (ciuitas) SAPHIR confusa ignominia. Non egressa est habitatrix ZANAN præ luctu. Domus AZEL auferet ex vobis stationem suam. Quia infirmata est propter bonum (amissum) habitatrix (ciuitas) MAROTH. Alliga currum ad equos velocissimos habitatrix (ciuitas) LAEHIS. Principium peccati (est) illa filiae SION. Quia in

EXORDIVM
excitans le-
tores ad at-
tentioñem.

PROPOSI-
TIO figurata.
De' vastabit
Regnum Sa-
marie & Iu-
da per Assy-
rios.

RATIO seu
causa vasta-
tionis.

PROPOSI-
TIONEM
verbis pro-
prijs.

Populi Is-
raël scortan-
tis cum Ido-
lis deserto
vero sponsa
Deo.

Assyriorū
Idolatrarum.
Amplificat
Propositionē
à consequen-
ti luctu.

Amplifi-
catio propo-
sitionis per
distributio-
nem seu enu-
merationem
ciuitatum,
quas in re-
gno Iuda AC-
lyrij vasta-
bunt.

te inuentæ sunt præuaricationes Israël. Propterea dabis legatos ad hæreditatem GATH Domus. ACHZIB (mendacij) mentientur regibus Israël. Adhuc hæredem adducam tibi habitatrix (ciuitas) MARESA. Ad ADVULLAM vobis veniet gloria Israëlis. Decaluare & tondere propter filios tuos dilectos: dilata caluitum tuum sicut aquila, quoniam transmigrarunt à te.

LOCI PRÆCIPVI IN PRIMO CAPITE OBSERVANDI.

I. Principalis Doctrina de vero TIMORE DEI seu POENITENTIA scilicet agenda: pertinens ad primum præceptum Decalogi. Ego sum Dominus Deus tuus fortis Zelotes, VISITANS INIQUITATEM.

II. De IDOLOLATRIA, & discrimine veræ & falsæ religionis, seu rerum ac impiorum cultuum Dei.

III. De principali causa mutationis & euersionis ciuitatum & Regnum.

TIMOR DEI seu POENITENTIA vera, est serio expuens agnitione iræ Dei aduersus nostra peccata, & dolere quod Deum offendimus, & filiali metu iræ ac iudicij diuini vitare delicta, & se reuerenter voluntati Dei subiçere, & prælucente vera in Christum Fide omnia vitæ consilia & actiones regere, ut cum voluntate & verbo Dei congruant. Vnde autem maxima pars generis humani in perpetua securitate, negligenter iram & iudicium diuinum, sine ullo timore Dei, sine poenitentia vera, sine fide & dilectione Dei: & velut graui sopore & veterno oppressa & demersa in Fordidas huius vitæ terrenæ curas, nunquam se ad ullam seriam de Deo vel ira aut misericordia diuina cogitationem erigere potest. Quare hunc veternum nobis excusat Deus, & verum ac serium timorem Dei poenitentiam in cordibus nostris exuscitat: non modo voce legis terribiles fulmina iræ suæ & poenarum comminantis, per Prophetas & alios fiducie verbi sui ministros, verum etiam horribilibus calamitatibus, pestilentia, bellis, & excidijs urbium, Sodomæ, Samariæ, Ierosolymæ, Troiæ, Romæ, & totarum gentium ac regnum Israël & Iuda deletionibus, de poenitentia nobis concionatur. sicut hoc tempore, bello, caritate annonæ, lue contagiosa, in conspectu penè nostro, in Dania & Suecia & Liuonia similes grassante, nobis in hac urbe, & toti viciniæ, iram suam aduersus nostram iam peccata denunciat, & gladium aduersus nostra quoque delicta vibrat, & iam iam ceruicibus nostris imminentem ostendit. Quare & frequentissimarum urbium ac Regnum Samariæ & Ierosolymæ euersio, quam Micheas in hoc primo capite, & cæteri Prophetæ, Oseas in primis & Esaias, ac Ieremias passim prædicunt, & obuersante oculis nostris vicinarum regionum Scaniæ, Gothiæ & Liuoniae, quæ & ecclesiæ Dei sociæ, & varijs commercijs nobis coniunctæ sunt, vastatione horribili, nos ad rem timorem Dei & mitigationem poenarum poenitentia seria impetrando exuscitare studeamus. sicut Ieremias cap. 36. iubet scribi comminationes poenarum, vt audiente domo Iuda reuertatur unusquisque à via sua

peccati

pessima, & propicius sit Deus iniquitati & peccato eorum. & Thren. 3. Humiliavit nos Dominus, & abiecit nos, ut reuertamur ad Dominum in cœlis. & omnium Prophetarum, & calamitatum humanarum, hoc ferè commune argumentum est, AGITE POENITENTIAM, ad quam singulos excitare debet. 1. Mandatum Dei seuerissimum toties inde vique ab initio generis humani repetitum. 2. Iuramentum Dei sanctissimum, Vnuo ego nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur & viuat. O' beatos, quorum causa iurat Deus. O' miserrimos, si ne quidem iuranti Domino credimus. 3. Ut ab ira Dei & peccatis, quæ etiam in sanctis varia & multiplicia harent, liberemur. 4. Aeterna salus. Lucæ 13. Nisi poenitentiam egeritis, omnes similiter peribitis. 5. Ut mitigationem poenarum & calamitatum huius vitæ impetremus, 1. Corinth. 11. Si nos ipsi iudicaremus, non iudicaremus à Domino.

*De idololatria, & discrimine verae & falsæ, seu castæ
& meretricie Religionis.*

Vera RELIGIO & verus cultus Dei, est vnum verum Deum, patefactum in ecclesia certo verbo per Prophetas tradito, recte agnoscere & inuocare, & in Christum credere, ac omnibus mandatis Dei in nostra vocatione obedire, & vitare delicta, quæ prohibuit, propter hunc finem, ut Deus honore & gloria afficiatur. IDOLOLATRIA seu falsa Religio, quam toties Prophetæ arguunt, est discedente à verbo Dei, quod vna & sola fidei ac religionis nostræ norma est, proprio consilio & arbitrio, eligere & instituere ceremonias, Sacrificia, vel alia opera, non mandata verbo Dei, quibus etiam verum Deum coli aut nobis propicium reddi fingamus: vel nouos & commentitios Deos & falsa numina, ut Palladem, Phœbum, Baal, Moloch, comminisci & colere: vel honorem soli vero Deo creatori debitum tribuere cuicunque rei, quæ non est Deus: vel alligare verum Deum ad statuas vel alias res, ad quas se non alligauit suo verbo. Hæc impietas seu idololatria visitatissime in Prophetis confertur fornicationi seu adulterio, Ezech. 16. Ose. 1. Ierem. 2. & 3. & alibi. Ut enim sponsa seu vxor, vni soli sponso vel marito, amorem & fidem debitam præstare, & corpus suum castum & sanctum seruare debet: cum vero deferto marito alijs se prostituit, fit meretricia seu adultera: Sic populus Israël & tota ecclesia Deo, tanquam sponso & marito, copulata & iuncta est, ut vnum solum verum Deum agnoscat, inuocet, amet & colat, sicut se in suo verbo agnoscit & coli præcipit. Cum igitur desciscit à Fide soli Deo debita, & amorē ac cultus soli vero Deo debitos tribuit Idolis: vel alienam doctrinam & cultus, non mandatos verbo Dei, sequitur, tum fit adultera seu meretricia idolatria. Ideo Micheas in primo capite populum Israël, reliquo verbo Dei & cultibus à Deo mandatis, colentem Idola (quæ, quo tempore, & à quibus, Samariæ & Ierosolymæ primum instituta sint, in explicatione tituli monui) & elgentem opera ac cultus Dei proprio arbitrio, nominat meretricem. Et aurea ac argentea idola & statuas ac ornamenta templorum idolatricorum, ab idolatris donata, nominat mercedes seu donaria meretricis, eaq; ab alijs meretricibus, seu alijs idolatris impijs, videlicet Assyrijs, ablatum iri prædictis.

DE CAUSIS MVTATIONIS & euersionis ciuitatum & Regno-

B b 4

rum,

rum, multa sapienter disputat Aristoteles in 5. Politicorum, & *λόγιον στοιχείων*, ex quibus mutationes vel interitus Rerum publicarum sequuntur, inquit esse αναστάτως, μόνον τὸ μόνυμον εἶναι, τὸ κατ' ἀρχὰς τὸν οὐκέτην τὰ αὐτῶν. Hæc etiā sapienter dicuntur, tamen superiorem & principalem causam excidii ciuitatum & regnum, soli Prophetæ indicant, videlicet idolatriam seu impietatem, relictio cultu veri Dei in verbo Dei mandato colentem idola, & impios ac verbo Dei non præceptos vel prohibitos cultus eligentem. ut de excidio Ierosolymæ Ieremias cap. 22. 32. 35. & alibi inquit: Quare fecit Dominus sic ciuitati huic grandi? eò quod dereliquerunt pactum Domini Dei sui, & adorauerunt Deos alienos. Ita hic Samariam euersum in, & totum regnum Iuda vastandum esse præcipue propter cultus idolatriæ. Micheas prædictis. Altera causa principalis, in II. & III. capite illustratur, videlicet iniustitia & Tyrannis gubernatorum, & omnis generis peccata & flagitia, in principibus, Sacerdotibus & populo. Est enim ordo iniusticiæ diuinæ æternus & immutabilis, vt imperia, regna, ciuitates & priuatum singuli homines, vel obtemperent Domino Deo conditori suo, vel non obtemperantes & flagitijs ac sceleribus se polluentes, præsentibus & aternis poenis destruantur & euertantur, vt in primo præcepto dicitur, Ego sum Dominus Deus tuus zelotes, visitans iniquitatem. Esa. 24. Luxit & deflexit terra, quia transgressi sunt Legem. Propter hoc maledictio deuorabit terram, quia peccauerunt habitatores eius. Esa. 41. Quis dedit in direptionem Iacob, Nónne Dominus cui peccauimus? & noluerunt in vijs eis ambulare, & non audierunt Legem eius, & effudit super eos indignationem furoris sui. Esa. 64. Iniquitates nostræ sicut venti dissipauerunt nos. Hæc dicta de causis ingentium calamitatum publicarum considerare prodet, & eorum cogitatione nos ad verum timorem Dei & poenitentiam fieri agendum & auersionem vel mitigationem imminentium poenarum castis preibus impetrandam, exuscitemus. Hactenus de locis doctrinæ. Sequitur dispositio & Grammatica explicatio Textus.

E X O R D I V M. *Audite populi omnes, & attendat terra, & quicquid est in ea, nam Dominus D O M I N V S vobis in testem erit: Dominus de templo sancto suo.* Exordium continet locum Attentionis, quasi dicitur. Non meam doctrinam propono, sed à vero Deo, qui se in populo Israëli templo sancto suo certis & illustribus testimonij patefecit, & doctrinam uultus sibi placentes monstrauit, vocatus & missus sum, & Dei voluntates & mandata vobis declaro. Vult autem Deus exaudiri doctrinam suam, & quidem attente & diligenter audiri à toto genere humano. Ideo inquit, Audite populi omnes & attendat terra, & plenitudo eius. Psalm. 18. In omnem terram exiuit sonus eorum. Luc. 10. Qui vos audit, me audit. Erit Dominus vobis in testem, Deus vobis concionabitur, Deus suam voluntatem & doctrinam vobis per me exponet. Visitatissime enim in prophetis Apostolis, Testimonium significat doctrinam: Testis, doctorem seu præcatorem: & testificari, idem quod prædicare. Esa. 55. Ecce testem populi dedi eum, ducem & præceptorem gentibus. Iohan. 15. Ille de me testificabitur: & vos testificabimini. Esa. 8. Ad legem & ad testimonium. Quod si non dixerint iuxta verbum hoc, non erit eis matutina lux. 2. Corinth. 2. Annuncio vobis testimonium Dei.

P R O P O S I T I O. *Quia ecce DOMINVS egredietur de loco suo, & descendet & calcabit super excelsa terræ: & consumetur montes subitus cum, & valles scis-*

les scindentur sicut cera à facie ignis, sicut aqua, quæ decurrunt in preceps. *Propositio* primi capituli. Deus vastabit regnum Samariae & Iudea per Assyrios. Illustrata est autem & ornata *Propositio*, insignibus figuris, *Protopopaea*, *Metaphoris*, & *Similitudinibus*. Non enim egreditur aut descendit Deus ex uno loco in alium re ipsa seu substantia: *πατὴν γὰρ ἐστὶ πάτερ νόος βλέπε θεός*. Enter praesenter Deus est & ubique potenter. Sed cum instar hominis absens ante perinde se gesserit, ac si non videret Israëlitarum impietatem, nunc definit dissimulare peccatum, & horribili vastatione ostendit se praesentem esse, & impietati Israëlitarum irasci & horribiliter eam vlcisci & punire. Lento enim gradu ad vindictam sui diuina procedit ira, & tarditatem supplicij grauitate compensat. Deinde iniugnes Metaphoræ sunt, *Calcabit*, quasi dicat, conteret planè & in nihilum rediget *excelsa terræ*, non tantum altaria, verum etiam superbos & impios Reges, Sacerdotes, Principes, & quicquid omnino opinione sanctitatis, potentiae, opum, sapientiae, inflatum est: ut Christus inquit, Abominatio est cora Deo, quicquid est sublime in mundo. Item, *φίλε οὐδὲν πάτερ τὰ τέρατα κολεψά*. Idem sequens metaphoræ indicat, Montes liquefient sub eo. Vallibus humilem & abiectam plebem significari existimo, quæ simul ab hostiis conculcabitur. vel Synecdoche est, qua continens pro contento sumitur. Montes & valles, pro omnibus hominibus, qui in montibus & vallibus Iudeæ habitant. Duæ similitudines, à cæro, & aquis per præcipitum ruentibus, significant vastationem & *παραλησθεῖσαν* ingruentem, nulla ratione auerti aut impediri posse. Nam ira Dei dignis consumens est. Vindicibus flammis sibi qui contraria delet, Ipseque iustitiae regula sola manet.

RATIO. Propter scelus Jacob omne istud fiet, & propter peccata domus Israël. Ratio propositionis seu causa principalis, propter quam regnum Samariae & Iudea funditus cueretur, sunt peccata & scelerata populi Israël, & præcipue idolatria, quæ est proprio consilio & temeritate sine certo Dei verbo, vel nouos & commentarios Deos, & idola, comminisci & colere: vel honorem soli vero Deo debitum tribuere cuicunque rei, quæ non est Deus: vel alligare Deum ad aliquam rem, ad quam se ipse non alligauit suo verbo: vel eligere & instituere cultus sine verbo ac mandato Dei, & confidere his cultibus, quod propter eos Deus nobis propicius sit ac beneficiat. Conferant autem studiosi ad hanc breuem Micheæ sententiam illustrandam, caput XVII. quarti libri Regum, in quo tantarum calamitatum cause prolixa concione exponuntur. Factum est enim cum peccassent filii Israël Domino Deo suo, qui eduxerat eos de terra Aegypti, coluerunt Deos alienos, &c. Sic σφῆσιν ἀταθαλίσσουν πέρι μόρον ἄλγες ἔχουσι. Pueri Metalepses obseruent, quibus nomen effectus pro causa, & rursum causa pro effectu sumitur. *Quod est scelus Jacob?* Quis causam impietatis & idolatriæ populo Jacob præbuit? An non Samaria? in qua sedes impiorum Regum, & Collegium Sacerdotum Baal, ab Achab institutum, & alia sclera viuerunt. Inde in vulgus manarunt exempla regentum. Paulò antè, causam pro effectu, Jacob & Israël, pro toto populo ex Jacob orto & propagato, posuit. Visitatum est enim in scriptura Gentes appellare nominibus stirpium, à quibus ortæ sunt.

REPETITIO PROPOSITIONIS. Et ponam Samariam quasi aceruum campi, in quo plantatur vinea, & detrahant in vallem lapides eius, & fundamenta eius reuelabo. Repetit PROPOSITIONEM verbis proprijs;

prijs, quam antea figuris inuoluerat. Redigam Samariam in aceruum lapidem & ex monte, in quo sita est, in vallem lapides eius precipitabo & fundimur euertam. Id factum est per Salmanassar, regem Assyriorum, 4. Regum 17. 18. anno nono Osee regis Israël, annis 133. ante excidium Ierosolyma quod multò verius quam Troix παναθηναία, καταφανες τοῦτο πάντα τοιστοις ποιοι ποιέει, ὡς τῶν μεγάλων ἀδημάτων μεγάλαι εἰς τὴν αἴματα παραπομπή, οmnibus hominibus demonstrat, Quod atrocia delicta atrocibus poenis a Deo puniantur. Est autem omnium delictorum caput impietas seu idolatria, quod est crimen læsa maiestatis diuinæ. Ideo ipsis idolis & opibus ac bonis ecclesiasticis ex idolatria coaceruatis, παναθηναίας denunciat. Et omnia sculptilia eius concidentur, & omnia donaria eius comburentur igne. Et omnia idola eius perdam. Quia de donis meretricis congregata sunt, & ad dona meretricis reuertentur, Idola, & donaria templorum magnifice ornatorum & reliqua bona seu opes ecclesiarum ex donis meretricis, populi Israël scortatis cum idolis, deserto vero sponso Deo, congregatae: fient dona aliena meretricum, id est, aliorum idolatrarum, nam diripientur & deuorabuntur ab Assyriis & alijs impijs gentibus, vt sicut male partae sunt opes, male dilabantur.

AMPLIFICATIO. Propter hoc plangam & ululabo, vadam spoliatus nudus. Edam planētum, ut Dracones: & luctum, ut pulli Struthionum. Quia sperata est plaga eius. Amplificat propositionem à consequenti luctu, quem ipsum, & Synonymis, & ex locis signorum, & similium, & plaganabilis magnitudine exaggerat. Signum enim luctus est deposito in nestiore vestitu incedere fordida & vili ueste indutum. Id vocat spoliatum & nudum incedere. Similitudines verò à Draconum & Struthionum in desertis locis ululatu diro & ferali planctu, passim etiam alibi à Prophetis usurpati, Job 30. in fine 13. capituli Esaiæ, in descriptione excidi Bylonis. Item cap. 34. Psalm. 44. Scribunt & Dracones cum Elephatis saepe luctari, quorum sanguinem in ardenti æstu audiissime experuntur gyris suis circunplexos ebibunt. Cum autem Elephanti exhausti condunt, Dracones quoque inebratos & corpori suo implicatos una opprimunt & interficiunt. Quæ venusta imago est Draconis Diaboli, sanguina Christi sorbentis, & mortis, quæ interfecto Christo, ipsa sibi exitum mortem accersiuit, vt scriptum est: Ero mors tua o mors, ero pestis nisi inferne. Struthionum αἰρεγύια & stoliditas pene iisdem verbis defensatur à S. Job cap. 39. & à Plinio lib. 10. cap. 1. Verba Iobi sunt: Penna Struthionis similis est pennis Herodij & accipitris, Quando derelinquunt os sua, vt in puluere calefiant, obliuiscitur quod pes conculceret ea, aur bellum agri conterat. Duratur ad filios suos, quasi non sint sui, frustra laborauit nullum timore cogente. Privavit enim eam Deus sapientia, nec dedit illi intelligentiam. Cum tempus fuerit, in altum alas erigit, deridet equum & ascen-rem eius. Thren. 4. Dracones extraxerunt mammas & lactauerunt canos suos. Filia autem mea crudelis sicut Struthio in deserto. Plinii lib. 10. cap. 1. Auum grandissimi & penè bestiarum generis, Struthiocandus Africi vel Aethiopici, altitudinem equitis insidentis equo excedunt, certitatem vineunt: ad hoc demum datis pennis, vt currentem adiungant: cetero non sunt volucres, nec à terra tolluntur. Vngulæ ijs ceruinis similes, quibus dimicant, bisulcae, comprehendendis lapidibus utiles, quos in figura sequentes ingerunt pedibus. Concoquendi sine delectu deuores

Herodius
est Ardea ein
Reiger, cu-
ius species est
Onocrotalus,
fuscas
pennas ha-
bens, & tetrū
ulatum
edens, quem
Germani ein
Rhordum-
mel appelle-
lant.

mira natura, sed nō minus stoliditas, in tāta reliqui corporis altitudine, cum colla frutice occultauerint, latere se existimantū. Præmia ex ijs oua, propter amplitudinē p quibusdā habita vasis: conosq; bellicos & galeas adornantes pennæ. Herodotus etiā in Melpomene, Struthionū mentionē facit, recensens feras Libyæ vſitatas, pag. 148. ἡ ωραὶ καὶ τὰς περιόδους τοῦ τρέβοι κατάγουσι.

Alia amplificatio propositionis καὶ μερισμον. Reliqua pars primi capitū usque ad finem, est Rhetorica amplificatio propositionis per distributionem seu enumerationem ciuitatum, quas in regno Iuda Assyrī post excidium Samarie vastaturi erant, videlicet suburbia Ierusalē, Beth Aphrah, Saphir, Zaanā, Beth Azel, Maroth, Lachis, Achzib, Maresa, Odollam, &c. Suntq; singula ferè ciuitatū mētiones ornatae ap̄tissimis Paronomasiis, vel Antithesis, vel alijs allusionibus concinnis, Quas in versione textus indicabo. Nam in veteri translatione latina, pleraq; nomina propria ciuitatū, appellatiuē reddita sunt, & sententia Prophetæ nativa, & figuræ ac ornamenta orationis, prorsus obscurata sunt. Quia venit plaga eius ad Iudam, peruenit ad portam populi mei ad Ierusalem. Nā euerso regno Samariæ, post paucos annos pleraq; ciuitates regni Iuda horribiliter euā per Sennacherib regem Assyriorum vexatæ & vallatæ sunt, & tandem exercitus ad portam urbis Hierosolymæ admotus est, 4. Reg. 18. 19. Esa. 36. 37. In Gath ne annuncietis, sicut ne flatis, seu omnino nō ploretis. GATH Oppidum est Philistinorum, situm inter Ascalonē & Gazam, patria Goliath illius Philistei, quem David adolescens prostrauit 1. Reg. 17. Cum autem natuum & perpetuū & placē auctor odiū esset inter Iudeos & Philistinos: optat Micheas tegi posse plagam regni Iuda, ne hostibus Philistinis & οὐτικαρπάνοις voluptas ex Iudeorum interitu creetur. Sicut post imperfectum Saulen & Ionathan David lamentatur 2. Reg. 1. Quomodo ceciderūt fortes? Nolite annunciare in Gath, neq; annuncietis in compitis Ascalonis, ne forte lætentur filiæ Philistijm, ne exultent filiæ incircumcisorum. In domo pulueris ciuitate Aphra puluere in uoluie. Paronomasia est. Nā APHRA vel Ophra ciuitas est vicina Ierusalem in tribu Beniamin, cuius mentio fit Ios. 18. vbi in nostra versione scriptum est OFFORA. Alludens igitur ad nomen ciuitatis Prophetæ, (nam Aphra significat puluerem) prædictit eā in tantas calamitates venturam esse, vt merito se tanquam in magno luctu cineribus & puluere conspersura sit. Similes Paronomasie sunt in versu Sibyllæ, η πομπὸν ὑμη̄ ἔστετοι η δῆλος ἀδηλος. Das. Consilium in Tredt wirdt zutrent werden. id est, dissipabitur. Wüstenhouen wirdt ein wüster hoff werden. Träsi vobis habitatrix SAPHIR, nudata ignominia. Due Antitheses sunt, primum in nominibus, Tu ciuitas SAPHIR, quæ nomen habes à pulchritudine, per Assyrios nudaberis & confusione ac ignominia operieris. Deinde in verbis Iosebeth & Ibri. Tu fuisti antea habitatrix, habuisti certam & firmam sedem & domicilium, nunc eris avies. vagaberis sine certa sede, nunc tibi fuga consules. Transi & fuge. Non egressa est habitatrix ZAANAN præluctu. ZAANAN oppidū est in tribu Iuda, cuius mentio fit Ios. 15. vbi in nostra translatione legitur, Sanan. Micheas igitur paululum deflectens pronunciationē vocabuli, alludit ad verbum IaZa, φ egredi seu expaciari significat. Quasi dicat, Zaenan seu ciuitas, quæ ab expaciando nomen habet, in bello & vastatione ingruēte, nō expaciabitur, sed domi suæ præ luctu se cōtinebit. Das spaciens gehen wirdt ihr verboten werden. Domus AZEL auferet ex vobis stationem suam, Oppidum Azel prorsus tolletur & delebitur. Nā Lakah nō tantū accipere, verum etiam tollere & auferre significat, Ichoua lakah: Domin⁹ de dit, Domin⁹ abstulit. Amad significat stare. Aufetet autem Bethazel stationē suā ex Iuda, non ampli⁹ ibi stabit, vt in Psal. dicitur, Non subsistet & non cognoscet amplius locum suum. Fuit enim Azel locus vicinus urbi Ierusalem & monti

& monti Oliueti, ut appareat ex Zach. 14. vbi Azel nomen loci, appellatio redditum est, usque ad proximum. & consentaneum est, nomen loci ortu esse ab Azel Beniamita, qui circa haec ipsa Micheæ tempora vel paulo ante vixit. 1. Paral. 8. *Quia infirmata est (doluit) propter bonum (amissum) habitatrix (ciuitas) MAROTH.* Est autem MAROTH oppidum regni Iuda, cuius nomen extat Ios. 15. vbi Bethsuræ coniungitur, quam non plus quaque stadijs ab urbe Ierosolymis absuisse, Maccabæorum liber testatur. Quod igitur urbs Ierosolyma per Sennacherib obsideretur, non dubium est, opida urbi Ierosolymæ vicina, Bethazel, Bethsuram, Bethaniam, Maroth, &c. horribiliter ab exercitu Assyrio vastata esse, ita ut Bethania vere esset Bethania, id est, domus miseriae cum aceto. Et ciues Maroth vere essent in Maroth, amaritudinibus seu amarissimis calamitatibus.

*Alliga currunt
um ad equos velocissimos (veredarios) habitatrix (ciuitas) LACHIS. Prince-
pium peccati est illa Filiæ Zion. Quia in te inuenient & sunt prævaricationes Israël.
Chis celebris urbs est in tribu Iuda, Ios. 15. cuius regem vincit Iosua cap. 2. Munita est à Roboam filio Salomonis, 2. Paral. 1. Itaq; cum Sennacherib Rex Assyriorum, Micheæ tempore, eam obsideret, aliquantis per imperium obſidionis sustinuit, & se defendit, Esa. 36. 4. Reg. 18. & 2. Paral. 32. Sed tamen capta est. Ideo iubet eam Propheta celestimo cursu aufugere. Ercus fam calamitatis esse ait, quod prima ex regno Iuda transgressiones fecerunt Idolatricos regni Israël amplexa sit. Ieronimus vertit, *waga iorambo-
tio est, sed unde deriuet ignoro.**

*Propterea dabis legatos vel munera ad Moreseth vicinam Gath. vel appelli-
atiue reddatur. Propterea dabis legatos ad hereditatem Gath. Domus Ach-
zib mendacij in deceptionem erunt seu fallent regibus Israël. Vicina oppi-
da sunt in finibus tribuum Iuda & Dan, Maresa, Gath, & Achzib. Et urbs
Moreseth existimo Maresam, vel omnino illi vicinam esse patriam Micheæ
Prophetæ. iubet igitur urbem Lachis ad vicinas ciuitates Moreseth, Gath
& Achzib legatos & munera mittere & auxilium illarum implorare: Quod
tamen frustra fore, & eadem calamitate cæteras quoque ciuitates ope-
ri ostendit. Et dominus Achzib ciuitatis in tribu Iuda (Ios. 15.) munifici-
mæ, frustrabuntur spe sua reges, qui eam inuictam fore sperabunt. Respon-
debit enim nomini suo Achzib, id est, mendacium.*

*Adhuc hæredem
possessorem adducam tibi habitatrix MARESA. De Maresa diximus in Tri-
lo Prophetæ. Significat autem nomen, hæreditatem seu possessionem. A
hanc notationem alludens Propheta inquit, Deum adducturum esse Mar-
sa hæredem seu possessorem, videlicet regem Assyrium, à quo occupabur.
Ad ADVLLAM usq; veniet gloria Israëlis. Notum & celebre oppidum Iuda
est ADVLLAM, seu ODOLLAM, vt in nostra versione scribitur, situm non
procul à Ierosolyma versus occasum brumalem. Munitum fuit à Roboam
filio Salomonis, 2. Paral. 11. Sed hic prædictit eam munitionem vafer-
& euersum iri, sicut ciuitates regni Israël euersæ erant. Quasi dicat. Eandem
gloriam habebit Odollam, quam regnum Israël assecutum est, videlicet
tremam ignominiam, vastitatem, & miseriam.*

*Decaluare & tondere p-
pter filios tuos dilectos, dilata caluicium tuum sicut Aquila, quoniam transfor-
runt à te. Epilogus primi capituli repetens propositionem, illustrans his-
ris, ex loco consequentium, signorum & similium petitis. Filii Israël cap-
ui in Assyriam abducentur, & tanta magnitudo calamitatis erit, vt que-
admodum in magno luctu apud Iudeos fieri solet, comam præcisorum
equorum.*

euulsi, & instar aquilæ, quæ certis temporibus plumas omnes amittit, planè calui futuri sint. Quare toto pectore de admissis peccatis doleant, & pœnitentiam serio agant, ut meritarum pœnarum mitigationem à Deo impetrant.

Caput II.

T R E S P A R T E S.

I. *Concio Legis accusans Tyrannidem & iniustiam cum V. & VII. precepto pugnantem.*

II. *De promissionibus bonorum corporalium quomodo intelligendæ sint.*

III. *Concio Euangeli de Christo & ecclesia.*

VAE cogitantibus iniqua, & facientibus malum in cubilibus suis, ut in luce matutina perpetrent illud, Quoniam est in fortitudine manus eorum. Et concupierunt agros, & violenter rapuerunt eos. Et Domus concupierunt & abstulerunt eas, & calumniati sunt virum & domum eius, virum & hæreditatem eius. Idcirco sic dicit D O M I N U S, Ecce ego cogito super familiam istam malum: Nec auferetis inde colla vestra: nec ambulabis erecti: quoniam tempus malum erit illud. In die illa sumetur à vobis proverbum, & lamentabitur lamentum lamentabile, dicens. Vastando vastati sumus, Hæreditatem populi mei Rex Assyriorum commutauit. Quomodo auferet mihi quod meum est? pro reddendo agros nostros duidet. Propterea non erit tibi mittens funiculum in sorte in cœtu D O M I N I.

PRIMA PARS capit is est Concio legis arguens peccatum, & denuncians populo Israël iram Dei, amissionem terræ, & captiuitatem Assyriacam: cui comminationi euentus respondit, cum decem tribus per Salmanassar Regem Assyriorum abductæ, & nouis colonis ac militibus Assyriis, agri, in regno Israël, diuisi sunt, 4. Regum 17. Huius tristissimæ pœnae consideratione, & Israëlitas, & omnes homines similibus peccatis obnoxios, Propheta flecti vult ad pœnitentiam seu peccatorum agnitionem & deplorationem seriam, & verum timorem Dei ac Fidem & nouam obedientiam, qua imminentium ceruicibus nostris pœnarum depulsionem vel mitigationem impetreimus. Propositio autem & summa trium primorum capitum est: Deus horribiliter puniet & euerteret regnum Samariæ & Iudæ propter PECCATA principum, Sacerdotum & populi. Ut igitur in primo capite idolatriam præcipue & impietatem erga Deum, cum prima tabula

Cc Deca-